

שוברות שתיקה

הנשים בלבנון נוטלות חלק בולט במחאה הנרחבת במדינה, לא רק כאזרחיות אלא גם במטרה לשנות את האפליה כלפיהן בתחומים שונים

הנשים בלבנון לא שותקות. הן נוכחות במרחב הציבורי, ויש להן מה לומר על היעדר שוויון הזכויות בין הגבר לאישה. סעיף 7 בחוקה הלבנונית קובע שכל הלבנונים שווים בפני החוק, והם אמורים ליהנות מזכויות אזרחיות ופוליטיות שוות ללא שום אפליה בין המינים. אך בפועל, חוקים שונים מפלים את האישה לרעה. כך למשל חוק האזרחות, הקובע שלנשים לבנוניות הנישאות לזרים אין זכות להעביר את אזרחותן לילדיהן. אזרח לבנוני הוא רק מי שנולד לאב לבנוני.

מאחורי החוק הזה עומד החשש מפני שינויים דמוגרפיים והפרת האיזון העדין בין העדות בלבנון. החוק נועד למנוע, ככל הנחת, נישואים בין נשים לבנוניות לפליטים פלסטינים, דבר שיביא להתאזרחות של הפליטים במדינה. בעקבות מלחמת האזרחים בסוריה בשנת 2011 והגעה של כמיליון פליטים סורים ללבנון, נוסף גם החשש שמא נשים לבנוניות יישאו לסורים, שירצו אף הם להשתקע בלבנון. לפי הנתונים הרשמיים, כ-40 אלף נשים לבנוניות נישאות לזרים. 87 אחוזים מהן מוסלמיות, ו-13 אחוזים נוצריות. אם יתוקן החוק, כ-200 אלף איש יקבלו אזרחות לבנונית, רובם מוסלמים. כבר בשנת 2011 הושק קמפיין של נשים הדורשות לשנות את החוק שמונע מהן להעביר את אזרחותן לילדיהן. כותרתו הייתה "האזרחות שלי היא הכבוד שלי". הוא צבר תאוצה מחודשת במחאות נגד השלטון באוקטובר 2019, כאשר מאות אלפי לבנונים יצאו לרחובות ולכירות והביעו את זעמם על המצב הכלכלי, על האבטלה ועל השחיתות השלטונית.

הנשים הלבנוניות תפסו מקום נכבד באותן הפגנות. הן רקדו ברחובות, השמיעו קריאות בגנות השלטון וארגנו תהלוכות מחאה. בהפגנות נראו נשים ונערות הנושאות שלטים שעליהם נכתב: "אני לא יכולה לשאת את האזרחות של אימי, אך אני יכולה להגן על המהפכה שלה". אחת המפגינות, צעירה בת 22 בשם דאנא, סיפרה בריאיון לעיתונות: "אבי סורי ואימי לבנונית. הוריי נפרדו לפני שנולדתי, וגדלתי בכירות עם אימי. אני רואה בעצמי לבנונית גאה, אך מנהיגי לבנון מסרבים להכיר בזהות שלי".

היו נשים שראו בהפגנות הזדמנות להעלות גם את דרישותיהן לשוויון זכויות. מבחינתן זוהי מהפכה פמיניסטית. החברה הלבנונית היא פטריארכלית. אין בחוק

איסור על ריבוי נשים, ויש תופעה של נישואי קטינות. על פי חוקי העדה הסונית, גיל הנישואין לגבר הוא 18 ולאישה 17, אך הקאדי יכול להתיר לבן להינשא בגיל 12 ולבת בגיל 9 באישור האפוטרופוס שלהם. בקרב העדה השיעית מקובלת התפיסה שהבן מגיע לבגרות בגיל 15, והילדה בגיל 9. בעדה הדרוזית גיל הנישואין הוא 18 לבן ו-17 לבת, אך יש המתירים לקטין בגיל 16 או לקטינה בגיל 15 להינשא באישור האפוטרופוס.

מהפכה לא מושלמת.

ומה באשר לאלימות נגד נשים? בשנים האחרונות הסלימו הנשים הלבנוניות את מאבקן נגד האלימות במשפחה, והסיקור התקשורתי סייע לזעקתן להגיע אל מקבלי ההחלטות. בפברואר 2014 סערה לבנון בשל מותה של מנאל עאזי, שהייתה נתונה להתעללות מצד בעלה. הרצח האכזרי של מנאל העלה מחדש לדיון את סוגיית העונש המופחת על פשעי אלימות במשפחה. בית המשפט גזר על בעלה רק חמש שנות מאסר, אך לאחר מכן בוטל פסק הדין והעונש הוחמר ל-18 שנות מאסר עם עבודת פרך.

הנשים הלבנוניות רשמו גם כמה הישגים במהלך השנים: בשנת 1952 הן קיבלו את זכות ההצבעה, חמש שנים בלבד אחרי הגברים; באוגוסט 2011 ביטל הפרלמנט הלבנוני סוף-סוף את הסעיף בחוק שאפשר לשופטים להקל בעונשם של רוצחי נשים על רקע "חילול כבוד המשפחה"; ובשנת 2014 חוקק הפרלמנט הלבנוני חוק נגד אלימות במשפחה.

וממש זה עתה, בספטמבר 2020, הגיעה בשורה חדשה לנשים לבנוניות הנשואות לזרים. מעתה ואילך הן זכאיות לרשום את ילדיהן ללימודים בבתי הספר הלבנוניים הרשמיים, זכות שנשללה מהן משנת 1925. הישג זה נזקק לזכותה של קלודין עאון רופוז, יו"ר המועצה הלאומית לענייני האישה הלבנונית. היא ניצלה את מעמדה הרם ככתו של נשיא הרפובליקה, מישל עאון, והצליחה לדבר על ליבו של שר ההשכלה הגבוהה טארק אל-מג'ד'וב, ולשכנעו לתת לאימהות הלבנוניות הללו תחושה שהן וילדיהן אינם נטע זר במולדתם.

נשים בלבנון טוענות שהן קורבן של הייצוג הפוליטי הערתי, שנשלט רובו ככולו על ידי גברים. עם זאת, בממשלה שהושבעה בינואר 2020, מתוך עשרים שרים כיהנו שש שרות, בהן שתי שרות בכירות – שרת ההגנה ושרת המשפטים. אך ממשלתו של חסאן דיאב לא השלימה את ימיה והתפטרה באוגוסט, כמה ימים לאחר הפיצוץ בנמל ביירות.

מה צופן בחובו העתיד לנשים בפוליטיקה הלבנונית? האם הממשלה הבאה שתקום בלבנון תשכיל למנות נשים מוכשרות לתפקידים בכירים? נכון לכתובת שורות אלה אומרים בערבית: אללה אַעְלַם, רק האיל יודע.

עידית בר היא מזרחנית, מרצה על החברה והתרבות הערבית, ובעלת הבלוג "הקריקטורה השבועית של עידית"

הנשים הלבנוניות תפסו מקום נכבד בהפגנות נגד השלטון ב־2019. הן רקדו ברחובות, השמיעו קריאות בגנות השלטון וארגנו תהלוכות מחאה

סחר, בת 41, השתתפה בתהלוכת נשים שסיימה הייתה "המהפכה שלנו היא מהפכה פמיניסטית". הנשים מקופחות פעמיים, טוענת סחר. הן סובלות מהשחיתות של המשטר יחד עם כל העם, והן גם מופלות לרעה בחוק לעומת הגברים.

נשים בהליכי גירושין, למשל, מופלות לרעה ונאלצות להיאבק על זכותן לקבל משמורת על ילדיהן. במהלך המחאות נגד השלטון נשאה עורכת דין בשם רובא תמונה של אישה, נאדין ג'וני, שנהרגה בתאונת דרכים מבלי שתצליח לזכות במשפט שנמשך שנים ארוכות. באותו משפט היא ניסתה ללא הצלחה להשיג משמורת על בנה, אשר נלקח ממנה בעת גירושיה בהחלטה של בית המשפט השיעי בלבנון. לטענת רובא, הבעיות של האישה הן חלק מהשינוי הנדרש, ומהפכה שלא תטפל בבעיות האישה היא

אישה לבנונית אוהדת חבל תלייה במחאה לציין חודש לפיצוץ בכירות צילום: AFP

קלודין עאון רוכז צילום: נטי אימג'ס